

IZVJEŠĆE O PODMORSKOM ARHEOLOŠKOM PREGLEDU U UVALI ČERVAR

PORAT



Izveštaj sastavila:

Dr. sc. Ida Koncani Uhač, muzejska savjetnica

Zbirka podvodne arheologije

I. Koncani Uhač

Ravnatelj:

Darko Komšo, muzejski savjetnik

ti
AM
arheološki
muzejistre
PULA

U Puli, 2025.

Arheološki muzej Istre

Carrarina 3

52100 Pula

Centrala: +385 52 351 300

Ravnatelj: +385 52 351 304

Tajništvo: +385 52 351 303

Fax: +385 52 351 333

Email: arheoloski-muzej-istre@pu.t-com.hr

URBROJ: 475

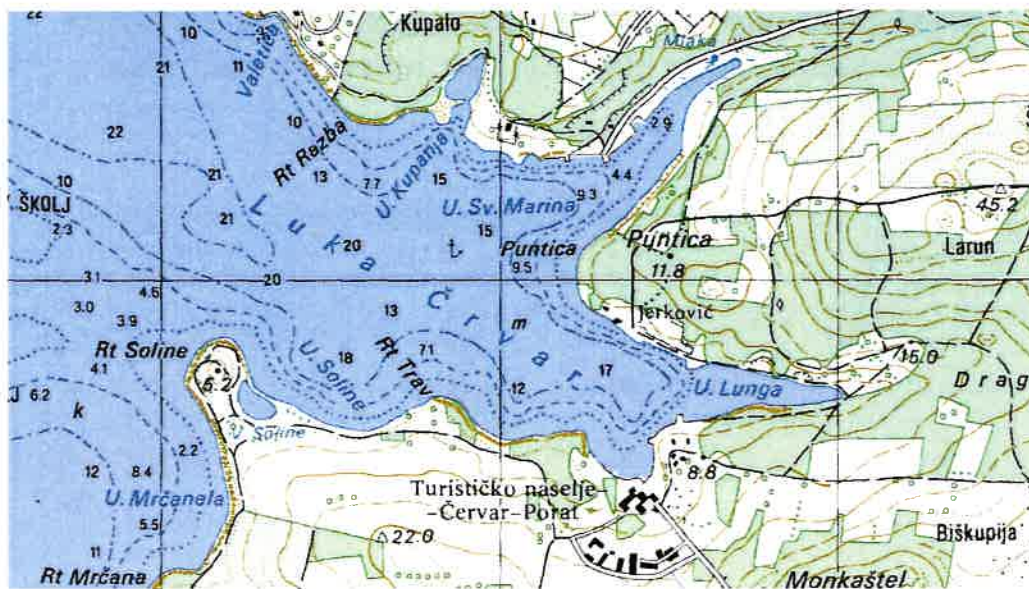
Pula, 11.06.2025.

PREDMET:

Izvješće o podmorskom arheološkom pregledu u uvali Červar Porat

1. Uvod

Podmorje luke Červar Porat, Poreč ($45^{\circ}16'56''$ S; $13^{\circ}34'59''$ I, Sl. 1) upisano je u Registar kulturnih dobara RH (RRI-109) te je sukladno odredbama o zaštiti kulturnih dobara, prije bilo kakvih zahvata u podmorju bilo potrebno utvrditi postoje li na lokaciji arheološki nalazi. Luka Červar Porat dio je istoimenog turističkog naselja koje se nalazi u istoimenoj uvali – Luka Červar (Porto Cervera) koju čine dvije manje uvale, uvala Lunga na južnom i uvala Sveta Marina (Santa Marina) na sjevernom dijelu luke (Sl. 1). Luka Červar Porat je komunalna luka pod jurisdikcijom Lučke uprave Poreč (Sl. 2). Luku sa zapadne strane štiti veći lukobran dok se unutar lučkog bazena nalazi više mulova za plovila.



Sl. 1. Detalj karte interesnog područja (M 1:25000, Državna geodetska uprava RH)

Arheološki pregled podmorja je naručen od strane Lučke uprave Poreč sa sjedištem na adresi Obala Maršala Tita 21, 52440, Poreč. Sukladno izdanim posebnim uvjetima Ministarstva kulture i medija RH, Arheološki muzej Istre (u daljnjem tekstu AMI) je proveo podmorski arheološki pregled u svrhu izgradnje novog mula luke. Rekognosciranje područja je obavljeno prema dobivenom idejnom rješenju izgradnje mola u luci Červar Porat (broj projekta 19/24/IR, Sl. 3).



2. Kratka povijest područja

Naseljavanje područja uvale Červar Porta poznato je od rimskog razdoblja. Na južnoj obali uvale, sedamdesetih godina 20. stoljeća pronađeni su i istraženi ostatci dvije arheološke arhitektonske cjeline. Na jugoistočnom dijelu Červar Porta su pronađeni ostaci rimske vile kojoj je pripadala peć za pečenje amfora iz 1. stoljeća dok su na sjeveroistočnom dijelu istraženi dijelovi uljare s mlinom za masline, prešama i dolijima, datiranim u 2. i 3. stoljeće. Arhitektonskoj cjelini su pripadala tri kružna prostora, recentno determinirana kao mogući bazeni za soljenje ribe. Vila se pripisuje posjedu senatora Titusa Statilija Sisenne iz prve polovice 1. stoljeća, dok se kronološki kontinuitet života u njoj prati do 4. stoljeća kada dolazi do njezine transformacije dok je u 6. stoljeću u potpunosti napuštena. S vilom u Červar Portu, povezuje se veliki gospodarsko - radionički kompleks Loron, južno od Červara, također u vlasništvu senatora Sisenne. Lokalitet Loron je funkcionirao kao radioničko središte za proizvodnju amfora, građevinske keramike i drugih uporabnih keramičkih predmeta. Njegova se proizvodnja prati od 10. godine kada je bio sagrađen u jednom zamahu prateći morfologiju terena, strateški isplaniran da u svom kompleksu obuhvati djelatnosti vezane uz uzgoj i proizvodnju maslina odnosno maslinova ulja, izradu ambalaže i transport (amfore Dressel 6B), skladište i otpremu proizvoda iz luke. Kompleks je imao i stambeni dio za radnike, a prema analizi žigova, prvi vlasnik je bio senator Sisenna, potom Kalvija Krispinila te krajem 1. stoljeća, od cara Domicijana, prelazi u carsko vlasništvo.

U kasnoantičkom izvoru kod Anonimnog Ravenjanina (između 6. i 7. stoljeća), Červar se spominje kao toponim *insula – Cervaria*.

Na najvišoj točki između uvale Červar i uvale Sv. Martin je od 18. – 19. stoljeća izgrađen veliki gospodarski kompleks - stancija porečke plemićke zemljoposjedničke obitelji Polesini. U uvali su postojale dvije zgrade gospodarske namjene, od kojih je jedna pripadala gostionici. Naselje sa svim turističkim sadržajima izgrađeno je sedamdesetih godina 20. stoljeća.

3. Rezultati podmorskog arheološkog pregleda

Podmorsko arheološko pretraživanje područja, obavljeno je u parovima metodom pretraživanja paralelnih pravaca. Ronioci su pretraživali u liniji na međusobno vidljivoj udaljenosti držeći se pravila o sigurnosti ronjenja budući da je ronjenje obavljano u lučkom području.. Za ronjenje je korištena ronilačka oprema otvorenog kruga za disanje s bocama punjenim zrakom. Vidljivost mora tijekom trajanja aktivnosti pretraživanja bila je dobra. Metodološki pristup nakon pregleda terena, obuhvatio je proučavanje pokretnih kulturnih dobara te izradu stručnog izvješća.

Podmorski arheološki pregled napravljen je na i uokolo trase izgradnje mola. Morsko dno je u dijelu uz samu obalu kamenito, dok od dubine 2 m prelazi u pjeskovito. Od dubine od 8 metara sasvim je muljevito. Najveća pregledana dubina područja je 12 metara. Na trasi arheološkog pregleda se nalaze betonske kvadratne strukture, a uokolo toga je uočeno tek nekoliko sporadičnih pokretnih arheoloških nalaza.



Sl. 4. Pogled pretraženog područja iz zraka



Sl. 5. Pregled kamenitog dijela uvale, bliže obalnom pojasu.



Sl. 6. Pogled s trase planiranog iskopa prema istočnom mulu.



Sl. 7. Fotografiranje pokretnih nalaza.



Sl. 8. Rijetki sporadični pokretni nalazi uočeni su na pregledanoj trasi

Od pronađenih pokretnih arheoloških nalaza, u samom plićaku su dijagnosticirana dva ulomka trbuha lokalnih rimskih amfora, dok je više ulomaka keramičkih posuda pripadalo novovjekovnoj keramici s kraja 18. i iz 19. stoljeća. Dijelu bliže obali su pronađeni i ulomci krovnog crijeva koji su očito pripadali građevini na kopnu, jedan ulomak rimskog imbreksa te jedan ulomak austrijskog crijeva.



Sl. 9. Ulomak novovjekovne zdjele



Sl. 10. Ulomak dna novovjekovnog lonca



Sl. 11. Prstenasto dno novovjekovne zdjele



Sl. 12. Ulomak rimskog i novovjekovnog krovnog crijepa



Sl. 13. Necjeloviti novovjekovni tanjur



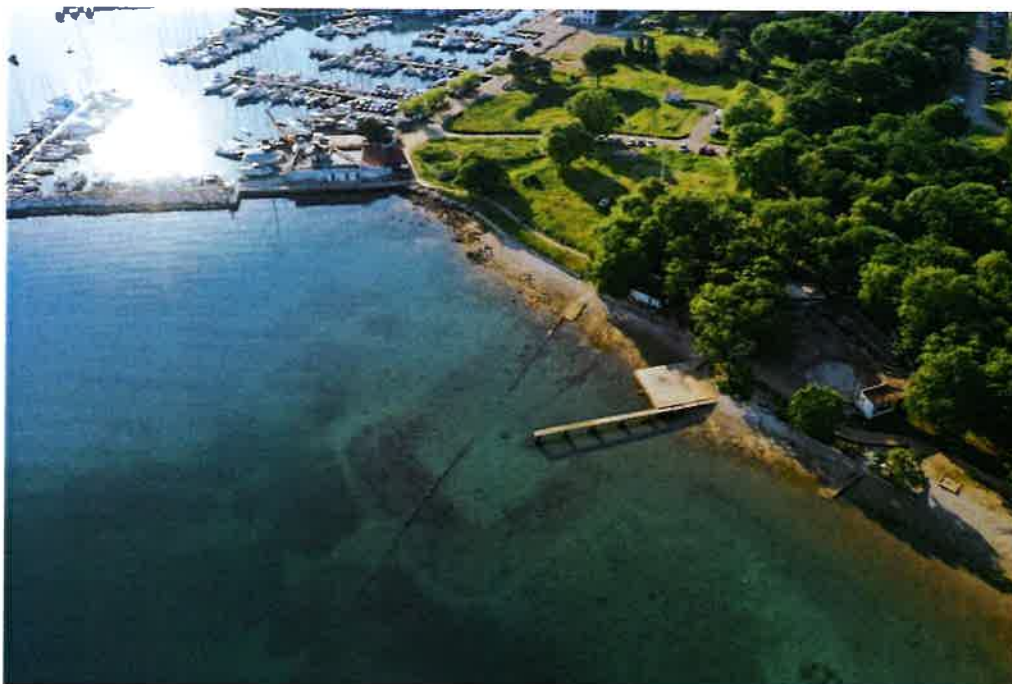
Sl. 14. Ulomak novovjekovne keramičke zdjele

U kontekstu arheologije područja luke Červar, potrebno je napomenuti da je zapadno od luke Červar Porat, 2019. godine na zračnim snimcima uočena potopljena struktura, moguće ribnjaka koja bi se mogla dovesti u vezu sa spomenutom arhitekturom rimske vile. Nakon otkrića, obavljen je podmorski uviđaj te je ustanovljeno da je struktura izgrađena od kamena lomljenca lokalne provenijencije (vapnenca). Maksimalne dimenzije strukture su 45 x 45 m. Ukupna površina je 2500 m², a površina bazena iznosi oko 700 m².



Sl. 15. U crvenom krugu područje vile Červar Porat, u crvenom kvadratu lokacija potencijalnog rimskog ribnjaka (izvor: Google earth)

Tijekom pregleda u Červar Portu, napravljeni su zračni snimci te je snimljeno i područje potencijalnog ribnjaka. Na snimkama je vidljivo da se iznad strukture izgrađen mol te da preko nje prolazi kanalizacijski ispust.



Sl. 16. Zračni snimak potopljene strukture ribnjaka



Sl. 17. Struktura ribnjaka iz zraka



Sl. 18. Ribnjak iz zraka

4. Stručno mišljenje

Predmetnim arheološkim pregledom je ustanovljeno da ne postoje zapreke s aspekta zaštite kulturnih dobara te da se izgradnja novoplaniranog mola može nesmetano provesti prema projektu.

Dr. sc. Ida Koncani Uhač

Literatura:

CARRE, M. B., KOVAČIĆ, V., TASSAUX, F. 2011. *L'Istrie et la mer: la côte du Parentin dans l'Antiquité*, Ausonius, Mémoires, 25, Bordeaux.

DŽIN, K., GIRARDI JURKIĆ, V. 2005. *Rimska gospodarska vila u Červar Portu*, katalog izložbe, 67, Arheološki muzej Istre, Pula.

JURKIĆ, V. 1979. Scavi in una parte della villa rustica romana a Cervera Porto presso Parenzo (I), campagne 1976-1978, *Atti, Centro di ricerche storiche*, Rovigno, 9, Rovigno – Trieste, str. 263-298.

MATIJAŠIĆ, R. 2005. Červar Porat (Červar, Črvar), *Istarska enciklopedija*, str. 157.

MATIJEVIĆ, J. 1982. Červar-Porat: Prvo turističko-stambeno naselje, *Čovjek i prostor*, 7–8, str. 25-27.

ROUSSE, C. 2011. Il sito di Loron. L'organizzazione del complesso produttivo, u *Rimske keramičarske i staklarske radionice. Proizvodnja i trgovina na jadranskom prostoru, Zbornik I. Međunarodnog arheološkog kolokvija - Officine per la produzione di ceramica e vetro in epoca romana. Atti del convegno (Crikvenica 2008)*, Crikvenica, str. 75-82.

TASSAUX, F., MATIJAŠIĆ, R., KOVAČIĆ, V. 2001. *Loron, Croatie: un grand centre de production d'amphores à huile istriennes, Ier - IVe s. p.c.*, Ausonius, Mémoires, 6, Bordeaux.